

## באורים

כעת מטפל החבר בקושייה הראשונה ביחס לפרישות, ופותר במילים 'התורה האלהית'. אכן התורה האנושית מחברת את הצדקות עם הנזירות, ואת העיסוק בענייני העולם היא מותירה להמון ולפשוטי העם. אבל התורה האלוהית, שניתנה מאת בורא העולם, מלמדת שאין סתירה בין חיי החומר לחיי הרוח, ואדרבה הם משתלבים זה בזה. החבר מוסיף סברה על מבנה הנפש, שאין בה שום כוח שלילי שנברא לבטלה ונועד להכחדה. כל כוחות הנפש הם טובים, אבל הם זקוקים לאיזון הדדי. הקצנה והגומה בכוח אחד באה על חשבון הכוחות האחרים, ומחלישה את האישיות. אם הפרישות גורמת לחולשה, לא רק שאין בה צדקות, אלא היא נחשבת לחטא. אם ריבוי הממון מחזק את עבודת ה', לא רק שאין בו חטא, אלא שהוא נחשב לצדקות. זהו החידוש הגדול של התורה האלוהית שניתנה לעם ישראל, בניגוד להשקפת הפילוסופיה או הדתות האחרות. הצדיק איננו מתאפיין בפנים קודרות ועצבות, אלא באהבת ה' שמחיה אותו וממלאת אותו בשמחה זורמת וטבעית. האיזון של כוחות הנפש הוא סוד, שאין אפשרות לאדם לפענח אותו, ולכן התורה מייצרת אותו על ידי המצוות. כאן מחדש החבר, שהייעוד של המצוות הוא יצירת איזון בריא והרמוניה בכוחות הנפש השונים. במסגרת המצוות הקבועות לכל השנה, יש גם מועדים מיוחדים שמרכזים בתוכם טיפול ממוקד בתכונה מסוימת. המעשים לא נמדדים לפי הרושם החיצוני או הרגשת הסיפוק שהם נותנים לאדם, אלא לפי משמעותם. שמירת השבת שאיננה מהווה מעמסה על הנפש כמו פרישות ונזירות, מכילה בתוכה משמעות עמוקה ויסודית על ההכרה בבריאת העולם והאמונה בבורא. לכן השבת, שכוללת תענוג גופני במאכלים משובחים ומשרה אווירה של נעימות, מרוממת את האדם יותר מצומות מכבידים.

## הרחבות

### 1. דרך האמצע

והתורה האלהית אינה מעבידה אותנו בפרישות, אלא בשווי. גם הרמב"ם, בהלכות דעות, מרחיב ומקדיש מספר פרקים לאמנות ההשוויה: "הדרך הישרה היא מידה בינונית שבכל דעה ודעה מכל הדעות שיש לו לאדם..." הרמב"ם קורא למידות הנפש - 'דעות', ולפי דבריו צריך להתרחק מקיצוניות בכל מידה שהיא (לגבי היחס לגאוה ולכעס עיין שם. עיין גם במפרשים).

### 2. היחס לפרישות וסיוגים

ולפיכך אין ארך הצומות עבודה למי שהוא שפל התאוות, חלוש הגוף. ריה"ל כאן מסביר שהפרישות והתעניות הן רק דרך לאזן את האדם המלא בתאוותיו. אולם, מצד עצמו, אין הדבר מראה על קרבה יתרה לה': "אין פניעתה בימי התענית יותר קרובה לה' משמחתה בשבתות ובקמים טובים".

ברוח דבריו של הכוזרי כתב הרמח"ל את הקדמתו למסילת ישרים, שם הוא מתאר את דימוי החסידות בעיני ההמון: "עד שידמו רוב בני אדם שהחסידות תלוי באמירת מזמורים הרבה, וודוים ארוכים מאוד, צומות קשים וטבילות קרח ושלג, כולם דברים אשר אין השכל נח בהם ואין הדעת שוקטה". אולם, למרות דבריו החריפים, בהמשך הספר אנו מוצאים שהרמח"ל מורה לנו איך לקנות מידה זו [פרקים יג - טו].

נמצא שתלוי הדבר במדרגתו של האדם. לאדם הרגיל, הצדיק, אין הפרישות מתאימה. אולם, לאדם החסיד מתאימה מדרגת הפרישות (עיין עוד במסילת ישרים, פרק יג). הרב קוק כותב שבארץ ישראל לא צריכים כל כך 'להרגיז את הגוף ממנוחתו הטבעית' [אורות ישראל ט, ח. עיין שם].

## שאלות לדיון

לאור דברי ריה"ל, מהו תפקיד הפרישות וההתנזרות?

מהו היחס הנכון בין ניגון ריקודים ודיקות, לשאר חלקי עבודת ה'?

**נאמר החבר:** והתורה האלהית אינה מעבידה אותנו בפרישות, אלא בשווי, וניתנה לכל כח מכחות הנפש והגוף חלקו בצדק בלי הפרזה, פי ההפרזה בלח אחד היא קצור בלח אחר, ומי שנטה ללח התאוה קצר בלח המחשבה, ולהפך, ומי שנטה לנצוח קצר בזולתו. ולפיכך אין ארך הצומות עבודה למי שהוא שפל התאוות, חלוש הגוף, אדרבה, ההנאה היא פאן עמידה כנגד זוהירות, ולא מעוט הפמון עבודה אם יזדמן מן המותר ובנחת, לא תטרידהו קנייתו מן החכמה והמעשים הטובים, כל שכן למי שיש לו בני בית ובנים, ושאיפות להוציא הוצאות לשם שמים, אדרבה, הרבוי יותר כזו. ובכלל, תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, בתקרב אל אלהיה בכל אחת מהן. ואין פניעתה בימי התענית יותר קרובה לה' משמחתה בשבתות ובקמים טובים, אם היתה שמחתה מתוך מחשבה וכנות הלב. וכמו שהתחננים צריכים למחשבה וכנות הלב, פן השמחה בצוי ומוצאו צריכה למחשבה וכנות הלב, לשמח בעצם המצוה מאהבת המצוה בה, ותראה מה שהאמיר בן, וכאלו אתה אורחו קרוא אל שלחנו וטובו, ותודה על זה בצפון ובגלוי, ואם יעבר בך הרטט אל גבול הנגון והרקוד, משמחתה במצוה ודוקא, יהיה אותו הנגון והרקוד עבודה ודיקות בינה ובין הענין האלהי.

**ואת אלה הדברים גם פן לא הניחה תורתנו מפקרים, אלא מדיקים, מפני שאין ביכלת בשר ודם לחלק את תועלות כחות הנפש והגוף, ולקצב מה שראוי לנו מן המנוחה והפעלה, ושעור כמה תניב הארץ עד שתשבת בשמחה ויובל, וינתן ממנה המעשר, וזולת זה.**

**יצוה על שביית השבת ושביית המועדים ושביית הארץ, והפל זכר ליציאת מצרים וזכרון למעשה בראשית, מפני ששני הענינים קשורים זה לזה, לפי ששניהם נעשו בחפץ ה' בלבד, לא במקרה ולא בטבע, וכמו שאמר יתעלה:** "כי שאל נא לימים ראשנים וגו' השמע עם קול אלהים וגו' או הנסה אלהים" וגו'. והיתה שמירת השבת היא בעצמה הודאה באהות, אבל כאלו היא הודאה בטוי מעשי, כי מי שמאמין בשבת מפני שבה היתה המנוחה ממעשה בראשית, הרי כבר הודה בחדוש בלי ספק, ואם הודה בחדוש הודה במחידש הפועל יתעלה. ומי שאינו מודה בו יפל בספקות הקדמות, ולא תזך אמונתו לבורא העולם. אם פן בשמירת מצוות השבת יש יותר קרבה אל ה' מאשר בפרישות ובהתנזרות ובהתבודדות.

האיזון השלם בעבודת ה'

הדיוק באיזון כוחות הנפש

האמונה הנרכשת בשמירת השבת

**כשיווי - באיזון. קיצור - חיסור. עבודה - עשית רצון ה'. להוציא הוצאות לשם שמים - צדקה ותרומות וכד'. שהאמיר בו - מרומם אותך [על פי דברים כו, יח]. אורחו - של ה'. בצפון - בפנימיות הלב. לחלק את תועלות - לדעת את המינון המדויק והמועיל.**